

Av. Hamit TIRYAKI
İş Hukuku Uzmanı

HANGİ TRAFİK-İŞ KAZALARINDAN İŞVERENİN SORUMLU TUTULMAZ

I. GİRİŞ

Burada var olan bir kazanın iş kazası olduğu varsayım olarak kabul edilmiştir. Bu trafik-iş kazası, bazı noktalardan bakıldığında işverenin sorumlu tutulmayacağı yani maddi ve manevi tazminat ödemeyeceği nitelikte bir kazadır.

İş Sağlığı ve Güvenliği Yasasının 4-5-6 ve 15. Maddelerindeki “işverenin önlem alma yükümlülükleri” ve özellikle Yasanın “Risklerden korunma ilkeleri” başlıklı 5. Maddesindeki “kaçınılmazlık mümkün olmayan riskler” yönünden bir ihtimali, bir eksiği bulunmuyorsa, olay Sosyal Güvenlik Yasası yönünden bir “iş kazası” kabul edilmekle birlikte, işverenin sorumluluğu yönünden nedensellik bağı, zarar görenin ve üçüncü kişinin ortak kusuruyla veya bunlardan birinin %100 tam kusuruyla kesilmişse, işveren “trafik-iş” kazasından sorumlu olmayacak; Sosyal Güvenlik Kurumu, iş kazası sigortası dalından bağladığı gelirlerden dolayı işverene rücu edemeyecek; beden gücü kaybına uğrayan işçi veya ölmüşse hak sahipleri işverenden maddi ve manevi tazminat isteyemeyeceklerdir¹.

İŞVERENİN SORUMLU OLMADIĞI TRAFİK-İŞ KAZALARI

Bilirkişilerin İyi Bir İnceleme Yapmaları Gerektiği

Bu tür davalarda bilirkişilerin detaylı bir inceleme yapmaları, kaza ve öncesindeki durum hakkında raporlarında etraflıca bilgi vermeleri beklenir.

Hükme dayanak alınan bilirkişi raporunda; bilirkişiler, İş Kanununun 73. ve işçi sağlığı ve iş güvenliği tüzüğü'nün öngördüğü koşulları gözönünde tutarak tarafların kusur oranlarını belirlemedikleri özellikle davacının günde kaç saat çalıştığı bu çalışma saatleri içerisinde birden ziyade yerlere kamyonu ile sefer yapıp yapmadığı, günde kaç saat çalıştığı çalışma süresinde kendisine yardımcı şoför verilip verilmediği ne kadar süre istirahat yapması gerektiği ve özellikle yapılan işin niteliğine göre, iş ile ilgili ve işyerinde uygulanması gereken işçi sağlığı ve işgüvenliği tüzüğü'nün ilgili maddelerini incelemek suretiyle, işverenin, işyerinde alması gerekli önlemlerin neler olduğu, hangi önlemleri aldığı, hangi önlemleri almadığı, alınan önlemlere işçinin uyup uymadığı gibi hususlar ayrıntılı bir biçimde incelemek suretiyle kusurun aidiyeti ve oranı hiç bir kuşku ve duraksamaya yer vermeyecek biçimde, saptamadıkları anlaşılmaktadır. Hal böyle olunca, kusur raporunun, İş Kanununun

¹ Çelik Ahmet ÇELİK, Trafik İş Kazaları, Ankara 2019, s. 153.

73.maddesinin öngördüğü koşulları içerdiği giderek hükme dayanak alınacak nitelikte olduğu söylenemez².

İllyet Bağını Kesecek Şekilde Ağır Kusur Durumu

İş kazasının meydana gelmesinde işçinin doğrudan kendi kusurunun etkili olması durumunda işverenin sorumluluğunun illiyet bağının kesilmesi nedeniyle çok ağır kusur (%100) hallerinde tamamen ortadan kalktığı kabul edilir³.

İnsan yaşamının kutsallığı çerçevesinde işveren, işyerinde işçilerin sağlığını ve iş güvenliğini sağlamak için gerekli olanı yapmak ve bu husustaki şartları sağlamak ve araçları noksatsız bulundurmakla yükümlü olduğu olay tarihinde yürürlükte bulunan İş Kanunu'nun 77. maddesinin açık buyruğudur. Bu kapsamda işveren özen yükümlülüğü kapsamında alması gereken önlemleri almamış ve bu sebeple de zararlandırıcı bir olay meydana gelmiş ise akti yükümlülüğünü yerine getirmeyen işverenin bu zarardan sorumlu tutulacağı tartışmasızdır. Fakat işverenin almadığı yada eksik aldığı bu önlemler ile zararlandırıcı olay arasında nedensellik olması esastır. Diğer bir ifade ile eğer zararlı netice ile işverence hiç alınmayan yada eksik alınan önlemler arasında doğrudan bir bağ kurulamıyor ise bu zararlı neticeden işverenin sorumlu tutulması doğru olmayacaktır. Aksinin kabulü işverenin oldukça geniş sınırlar içeren akti sorumluluğunun sınırlarının dahada genişletilmesi olur ki bu kabul edilebilir bir hal değildir. Yine kaza ile işverence alınmayan önlemler arasında uygun illiyet bağının bulunması da işverenin sorumluluğu için esastır. Somut olayda; hükme esas kusur bilirkşi heyet raporunda davalı işveren şirkete %15 oranında kusur verilmiş ise de; iş kazasının plakası tespit edilemeyen aracın trafikteki tam kusurlu davranışı sebebiyle gerçekleştiği anlaşılmaktadır. O halde gerçekleşen iş kazasında işverenin özen yükümlülüğü kapsamında alabileceği bir tedbirin bulunduğu ve giderek sorumluluğunu gerektirecek bir kusurunun olduğundan bahsetme imkanı bulunmamaktadır. Kazanın gerçekleşmesinde trafik kuralı ihlali yapan ve plakası tespit edilemeyen üçüncü kişi niteliğindeki araç şoförünün ağır kusuru nedeniyle, iş kazası ile işveren şirket arasındaki illiyet bağının kesildiğinin kabulüyle davanın reddi gerekirken; kabulüne karar verilmesi hatalı olmuştur⁴.

İşçi S.Ç.'in davalı şirkette Tır şoförü olarak çalıştığı ve Rusya'da bulunurken, yönetimindeki gıda yüklü Tır aracını parkedip otoyol üzerinde karşıdan karşıya yaya olarak geçtiği sırada 26.9.2001 tarihinde N. yönünden K. yönüne seyreden bir otomobilin çarpması sonucu öldüğü anlaşılmaktadır. mahkemece davacıların murisinin o/o 100 kusurlu olduğu kabul edildiği halde, maddi ve manevi tazminata hükmedilmesi de hatalı olmuştur⁵.

Üçüncü Kişinin Kusuru

İş kazasının meydana gelmesinde üçüncü kişinin tam kusuru varsa, illiyet bağı kesileceğinden işverenin sorumluluğu söz konusu olmayacaktır.

Kazanın işverenin işi görülürken gerçekleşmiş olması, sorumluluğu için yeterli değildir. Çünkü olay, üçüncü kişinin tamamen kusurlu davranışı sonucu gerçekleştiği için, işyerine özgü tehlike ile meydana gelen sonuç arasında uygun illiyet bağının varlığından söz edilemez. Başka bir deyişle, olay üçüncü kişinin %100 kusurlu davranışıyla meydana geldiğine göre, illiyet bağı kesilmiştir. bu itibarla, davalı işvereni bu iş kazasından sorumlu tutmak olanağı yoktur⁶.

² Yrg. 21. HD'nin 22.5.2001 tarihli ve E. 2001/2807, K. 2001/4011 sayılı kararı.

³ Mesut BALCI, İş Kazası veya Meslek Hastalığından Doğan Maddi ve Manevi Tazminat Davaları, Ankara 2018, s.534.

⁴ Yrg. 21. HD'nin 21.03.2017 tarihli ve E. 2016/9785, K. 2017/2262 sayılı kararı.

⁵ Yrg. 21. HD'nin 17.04.2007 tarihli ve E. 2007/3978, K. 2007/6619 sayılı kararı.

⁶ Yrg. HGK'nun 18.03.1987 tarihli ve E. 1986/9-722, K. 1987/203 sayılı kararı.

Somut olayda üçüncü kişi durumunda olan plakası tespit edilemeyen kamyonet sürücüsünün yargılamaya konu olayda tam kusurlu olduğu açık-seçiktir. Hal böyle olunca, zararlandırıcı sigorta olayının üçüncü kişinin kusurlu davranışları sonucu oluştuğu, işveren bakımından nedensellik bağının kesildiği ve giderek yukarıda da sözü geçen İçtihadı Birleştirme Kararlarına dayanılarak işveren davalı H.. A.Ş'nin sorumluluğuna gidilemeyeceği ortadadır⁷.

Somut olayda dava dışı Ukrayna uyruklu şoförün 100 kusurlu olduğu dolayısıyla illiyet bağının kesilmesi sebebiyle tam kusurlu bulunan bu kişinin davranışının sonuçlarından işverenin sorumlu tutulamayacağı ortada iken çalıştırmanın sorumluluğuna gidilerek davalı işveren aleyhine tazminata hükmedilmesi isabetsiz olmuştur⁸.

İstanbul'a seyir halinde iken depremin gerçekleştiği, üst geçidin depremin etkisi ile yıkılarak seyir halindeki otobüsün üzerine ve önüne düştüğü, arkadan gelmekte olan bir kamyonun da otobüse bu olay sebebiyle arkadan çaptığı, bu şekilde birçok yolcu ve şoförün hayatını kaybettiği, davacının ise sürekli iş göremez duruma geldiği anlaşılmaktadır. İşveren özen yükümlülüğü kapsamında alması gereken önlemleri almamış ve bu sebeple de zararlandırıcı bir olay meydana gelmiş ise akti yükümlülüğünü yerine getirmeyen işverenin bu zarardan sorumlu tutulacağı tartışmasızdır. Fakat işverenin almadığı ya da eksik aldığı bu önlemler ile zararlandırıcı olay arasında nedensellik olması esastır. Diğer bir ifade ile eğer zararlı netice ile işverence hiç alınmayan ya da eksik alınan önlemler arasında doğrudan bir bağ kurulamıyor ise bu zararlı neticeden işverenin sorumlu tutulması doğru olmayacaktır. Aksinin kabulü işverenin oldukça geniş sınırlar içeren akti sorumluluğunun sınırlarının daha da genişletilmesi olur ki, bu kabul edilebilir bir hal değildir. Yine kaza ile işverence alınmayan önlemler arasında uygun illiyet bağının bulunması da işverenin sorumluluğu için esastır⁹.

İşverene ait .. plakalı otobüsle Konya'dan Afyonkarahisar yönünde seyir halinde iken karşı yönden gelen ve diğer davalı B. Et ve Gıda Mad. Tic San. AŞ.'ne ait olup dava dışı A.S. 'ın sevk ve idarisindeki ..plakalı kamyonun şerit ihlali yaparak davacılara murisinin kullandığı araca çarpması ile meydana gelen trafik kazasında öldüğü dosya içerisindeki bilgi ve belgelerden anlaşılmaktadır. Kabul ve uygulamaya göre de trafik kazasının 3.kişinin tam kusurlu hareketi sonucu meydana geldiği kabul edildiği halde, illiyetin kesildiği dikkate alınmaksızın işveren ve işleten olarak davalı H. Seyahat Turizm San. Tic. Ltd. Şti'nin sorumluluğuna gidilmesi isabetsiz olmuştur¹⁰.

Dava, trafik-iş kazası sonucu ölen işçinin yakınlarının uğramış olduğu maddi ve manevi tazminat istemine ilişkindir. Olay günü davalı M. T. C.'a ait İ.Y.'un sürücüsü olduğu kamyon ile İşveren D.Turizm A.Ş.'nin diğer davalı şirketten kiraladığı otobüsün çarpıştığı, otobüste bulunan davalı D.Turizm A.Ş. işçisi olan davacılar murisinin öldüğü uyuşmazlık konusu değildir. Mahkemenin hükme esas aldığı rapora göre üçüncü kişi araç sürücüsü İ.Y. fren yaparak kullandığı aracı karşı şeride kaydıracağı için %100 kusurludur. Uyuşmazlık olayın oluşunda % 100 oranında üçüncü kişinin kusurlu bulunması durumunda istihdam eden sıfatı ile davalı şirketin tazminattan sorumlu tutulup tutulmayacağı noktasında toplanmaktadır. Gerçekten, 27.3.1957 gün ve 1/3 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararında da açıklandığı üzere istihdam edenin sorumluluğu için kendisinin veya çalıştırdığı kişinin kusuru koşul değildir. Somut olayda, üçüncü kişi durumunda olan araç sürücüsü İ.Y.'un % 100 oranında kusurlu olduğu açık-seçiktir. Hal böyle olunca, zararlandırıcı olay 3.kişinin kusurlu

⁷ Yrg. 21. HD'nin 02.12.2013 tarihli ve E. 2013/16516, K. 2013/22361 sayılı kararı.

⁸ Yrg. 21. HD'nin 07.02.2011 tarihli ve E. 2010/791, K. 2011/785 sayılı kararı.

⁹ Yrg. 21. HD'nin 11.07.2017 tarihli ve E. 2016/16707, K. 2017/3822 sayılı kararı.

¹⁰ Yrg. 21. HD'nin 01.07.2008 tarihli ve E. 2008/9177, K. 2008/10204 sayılı kararı.

davranışı sonucu oluştuğuna göre, nedensellik bağının kesildiği giderek, yukarıda sözü edilen İçtihadı Birleştirme Kararına dayanılarak istihdam eden davalı şirketin sorumluluğuna gidilemeyeceği ortadadır¹¹.

27.3.1957 gün, 1/3 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararında da açıklandığı üzere istihdam edenin sorumluluğu için kendisinin veya çalıştırdığı kişinin kusuru koşul değildir. Buradaki sorumluluk "özen ve gözetim ödevinin" objektif olarak yerine getirilmemesinden kaynaklanan "kusura" dayanmayan bir sorumluluktur. Zararın hizmet sırasında çalıştırılanın eylemi sonucunda meydana gelmesi yeterlidir. Başka bir anlatımla, kazanın işverenin işi görülürken gerçekleşmiş olması sorumluluk için yeterli olmayıp, eylemle zarar arasındaki uygun neden sonuç bağının işçinin ya da üçüncü kişinin tam kusuru ile kesinleşmemiş olması da zorunludur. Somut olayda, zararlandırıcı olayda %100 oranında üçüncü kişi durumunda olan davalı İsmail'in kusurlu olduğu açık-seçiktir. Hal böyle olunca, zararlandırıcı olay üçüncü kişinin tamamen kusurlu davranışı sonucu oluştuğuna göre nedensellik bağının kesildiği, giderek yukarıda sözü geçen İçtihadı Birleştirme Kararına dayanılarak istihdam eden davalı idarenin sorumluluğuna gidilemeyeceği ortadadır¹².

İşçi, işverene ait olmayan kendi seçtiği bir vasıta ile fakat görevle Bursa'ya giderken, bu vasıtanın başka vasıta ile çarpışması sonucu öldüğünde ve olayda bu iki vasıtanın kusurlu olduklarında uyumsuzluk yoktur. Mahkemenin bu olayı iş kazası olarak nitelendirmesinde yasaya aykırı bir yön bulunmamaktadır. İşveren aleyhine açılan tazminat davasında ise, kusurlu bulunmayan işverenin sorumluluğundan bahsedilemeyeceği açıktır¹³.

Mücbir Sebep

Kaçınılmazlık, mücbir sebepten, öngörülebilir bir olay olması nedeniyle ayrılır. Mücbir sebebin varlığını kabul edebilmek için, olayın işletme dışı bir nedenle meydana gelmesi gerekir¹⁴.

Burada dikkat edilmesi gereken husus, sürücünün kendi kusurundan yararlanmaması gerektiğidir. Kaza, lastik patlaması nedeniyle meydana gelmiştir. Teknik bir arıza, kural olarak umulmayan bir hal olup, önceden sezilemez ve önlenemez niteliği kanıtlanmadıkça bu hal, bakım kusuru oluşturur. Sürücünün kendi kullandığı aracın lastiğinin bakımlı olup olmadığını denetleme yükümlülüğü bulunduğu göre, lastik patlaması davacı sürücü yönünden bir kusur olup, mücbir sebep olarak kabul edilemez¹⁵.

III. SONUÇ

İş kazası nedeniyle işverenin sorumlu olması için, işverenin iş güvenliği önlemlerini alma ve özen gösterme yükümlülüğüne aykırı davranışı veya ihmal göstermesi sonucu kaza meydana gelmiş olmalıdır. Diğer bir deyişle, işverenin iş kazasından sorumlu tutulması için kusurunun kanıtlanmış olması gerekir. Özel bir düzenleme söz konusu olmadıkça asıl olan kusur sorumluluğudur. İşverenin kusurlu eylemi ile zarar arasında uygun bir illiyet bağı yoksa işverenin sorumluluğundan söz edilemez. Kusur sorumluluğunda ise üç halde illiyet bağı kesilebilir. Bunlar, mücbir neden, zarar görenin ve üçüncü kişinin ağır kusurudur. Öğretide illiyet bağı kesen nedenlerin bütün sorumluluk halleri için geçerli olduğu vurgulanmaktadır. Zararla eylem arasında illiyet bağının mevcut olması, zararın eylemin bir neticesi olarak ortaya çıkması, yani eylem olmadan zararın meydana gelmeyeceğinin kesin olarak bilinmesidir.

¹¹ Yrg. 21. HD'nin 05.12.2005 tarihli ve E. 2005/8617, K. 2005/12554 sayılı kararı.

¹² Yrg. 21. HD'nin 16.05.1995 tarihli ve E.1995/1331, K. 1995/2288 sayılı kararı.

¹³ Yrg. 10. HD'nin 26.04.1977 tarihli ve E. 1976/6231, K. 1977/3150 sayılı kararı.

¹⁴ Mesut BALCI, age, s. 557.

¹⁵ Yrg. 21. HD'nin 12.03.2007 tarihli ve E. 2006/1156, K. 2007/4292 sayılı kararı.